

**ÖVLAD TƏRBİYƏSİNDƏ DİQQƏT EDİLMƏSİ
GƏRƏKƏN ƏSASLAR**

Müəllif: Abdur-Razzaq ibn abd əl-Muhsin əl-Abbad əl-Bədr (Allah hər ikisini qorusun)

Risaləni tərcümə etdi: Mansur Cəlilov

Həmd Aləmlərin Rəbbi olan Allaha məxsusdur. Onun (Allahın) sənəsi və salamı qulu, Rəsulu, xəlili (dostu) Peyğəmbərimiz Muhəmmədin, onun əhli beytinin və bütün səhabələrinin üzərinə olsun. Və sonra:

Həqiqətən də qulun (insanın) öz həyatında diqqət etməli olduğu əhəmiyyəti, böyük vaciblərdən və əzəmətli əmanətlərdən (biri də) **övladlarıdır**. (Onların) tərbiyələri, ədəbləri, onlara nəsihətləri və düzgün istiqamətə yönəltmələri üçün (çalışmalıdır). Həqiqətən də övladlar Uca Allahın ona baxılmasını və qorunmasını əmr etdiyi böyük əmanətlərdən sayılır. Necə ki, Uca Allah möminlərin vəsflərini xatırladarkən buyurmuşdur:

“Onlar öz əmanətlərini və əhdlərini qoruyurlar.”

Həmçinin buyurmuşdur:

“Ey iman gətirənlər! Allaha və Rasula, həmçinin bildiyiniz halda əmanətlərə xəyanət etməyin.”

Nöqsanlardan Uca olan Allah atalara bu böyük neməti bəxş etmiş və buyurmuşdur:

“Yerlərin və göylərin mülkü Allahındır. O, istədiyini yaradır, istədiyinə qız, istədiyinə oğlan bəxş edir.”

Həqiqətən də O (Allah), atalara bu əmanəti vermiş, onlara bəzi haqlar və tapşırıqlar vacib etmişdir. Və övlad (əmanətini) onlar üçün imtahan etmişdir. Əgər onlar öz övladlarına Allahın əmr ediyi kimi yönəlsələr, onlara Allah qatında böyük bir mükafat və çoxlu savab vardır. Yox əgər ona (övlad əmanətində) fikir verməzlər, o zaman səhlənkarlıqları dərəcəsinə özlərini cəzaya atmış olacaqlar.

Uca Allah buyurur:

“Ey iman gətirənlər! Özünüzü və əhlinizi yanacağı daşlar və insanlar olan oddan qoruyun! (O od ki,) üzərində əzəmətli mələklər vardır...”

Bu ayə övladlara baxılmağın vacibliyində, tərbiyələrində və onlar üzərində diqqətli olmaqda əsas olan bir ayədir.

Rəşidi Xəlifələrdən olan Əli ibn əbu-Talib (Allah ondan razı olsun) bu ayənin açıqlamasında demişdir:

“Onları öyrədin və ədəblədirin!”

Allah Nəbisindən də (sallallahu aleyhi və səlləm) bu məsələnin ciddiliyi və atalar üzərində vacib hökm olması barədə səhih hədis varid olmuşdur. Allah Rəsulu (sallallahu aleyhi və səlləm) buyurur:

“Hər biriniz başçısınız və hər biriniz əlinizin altında olanlardan sorumludur. İmam başçıdır və əlinin altındakılardan sorumludur. Kişi əhli üzərində başçıdır və öz əlinin altındakılardan sorumludur. Qadın ərinin evində başçıdır və əlinin altındakılardan sorumludur. Qulluqçu ağasının evində başçıdır (yəni, ona tapşırılan işdə) və öz əlinin altındakılardan sorumludur. Siz hamınız başçısınız və hamınız əlinizin altındakılardan sorumlusunuz.”

Allah Rəsulunun (sallallahu aleyhi və səlləm) (مسؤول) **“sorumludur”** sözü - Qiyamət günü qul Allah qarşısında durduqda bu əmanətlər haqda (Allahın) ondan soruşacağını xatırlatmaqdır. Hətta elm əhlindən bəziləri demişdir: *“Həqiqətən də Allah Qiyamət günü övladdan atası haqda soruşmazdan əvvəl atadan öz övladı haqda soruşacaqdır. Çünki atanın övladı üzərində haqqı olduğu kimi, övladın da atası üzərində haqqı vardır.”*

İbn Ömər (Allah ondan və atasından razı olsun) buyurmuşdur: *“Övladını ədəbləndir, həqiqətən də sən övladın barəsində soruşulacaqsan - onu necə ədəbləndirdin, ona nə öyrətdin...”*

Həqiqətən ondan (övladdan) sənə (valideynə) yaxşılığı və tabeçiliyi barəsində soruşulacaqdır. Necə ki, nöqsanlardan Uca Allah övladlara atalarına yaxşılığı və onlara yaxşı baxmağın vacibliyini vəsiyyəət edərək buyurmuşdur:

“Biz insana valideyninə qarşı yaxşı olmağı əmr etdik.”

Həmçinin atalara da övladlarının tərbiyə və ədəbində yaxşı olmağı vəsiyyəət etmişdir. Necə ki, Uca Allah buyurur:

“Allah sizə övladlarınıza yaxşı baxmağı əmr edir.”

Artıq Kərim olan Peyğəmbərimiz (sallallahu aleyhi və səlləm) bizə xəbər vermişdir ki, valideynin övlad üzərində çox güclü təsiri vardır. Nəinki əxlaqlarında və xasiyyətlərində, hətta əqidələrində və dinlərində belə təsirləri vardır. Allah rəsulu (sallallahu aleyhi və səlləm) buyurur:

“Hər bir doğulan (uşaq) fitrət üzərində doğulmuşdur. (Sonra isə) valideyinləri onu ya yəhudi, ya nəsrani (xristiyan), ya da məcusi (oda ibadət edən) edər. Necə ki, heyvandan heyvan əmələ gəlir. Heç onda (heyvanın əzalarında) eyb (qüsür) görürsənmi?!”

Bu, yaxşı və hiss olunan (görülən, bilinən) bir misaldır. Həqiqətən də görülən üzrə, heyvanlar adətən səlim və sağlam, eybdən uzaq heyvanlar doğurlar. Onda nə bir eyb, nə də əlində, qulağında və ayağında qırıqlıq görmürsən. Bu şeylər, onun sahibi və ya baxanı tərəfindən baş verir - ya ona fikir vermir, ya da özü edir. Uşaq da belədir, o, fitrət üzərində doğulur. Əgər yalanı, aldatmağı, fəsadı, azgınlığı və ya başqa münkər (pis, inkar olunan) şeyləri öyrənərsə, o zaman o, fitrətindən çıxmış sayılır. Ya pis tərbiyə, ya ona fikir verilməmək, ya da

kənardan pis dostların, yaxud da bařqa xətaların səbəbi ilə... Bu  man tin  z m tliliyini nəzərə alaraq, burada bəzi əsasları xatırlatmaq istəyirəm. O əsaslar ki, hər bir ataya bununla maraqlanmaq lazımdır ki, onda (atada) bu uca mətləb v  uca məqsəd hasil olsun.

“SALEH HƏYAT YOLDAŞI SEÇMƏK”

Övladların tərbiyəsi üçün vacib əsaslardan biri, saleh həyat yoldaşı seçməkdir. Bu da insanın övladı olmazdan əvvəl olur. Sənə vacib olan doğruluq, salehlik və təqva üzərində tanınan həyat yoldaşı seçməyə çalışmaqdır. Çünki o (qadın), sənə övladlarının tərbiyəsində, ədəbində və saleh böyüməsində köməkçi olacaqdır. Hətta fərz etsək, saleh həyat yoldaşı sənə övladların tərbiyəsində kömək olmasa belə, sözsüz ki, onun (saleh qadının), övladlarının dininə və əxlaqına zərəri olmayacaq. Buna görə də Kərim olan Peyğəmbərimizdən (sallallahu aleyhi və səlləm) varid olmuşdur ki, qadın seçəndə din sahibini seçək. O (sallallahu aleyhi və səlləm), belə buyurmuşdur:

“Qadınla dörd şeyə görə evlənilər: Malına görə, nəsbinə (nəsil-nəcabətinə) görə, gözəlliyinə görə və dininə görə. Sən din sahibini seç və rahat ol.”

“DUA ETMƏK”

Mühüm olan səbəblərdən biri, övlad üçün dua etməkdir. Bu dua, (övladlar) olmazdan əvvəl də, sonra da edilməlidir. Valideyn Allahdan saleh zürriyyət (övlad) istəməlidir. Övladları olduqdan sonra da onlar üçün dua etməlidirlər ki, Allah onları doğru yolda, dini üzərində saleh və sabit olanlardan etsin və Peyğəmbərləri (Allahın salamı onların hamısının üzərinə olsun) özünə örnək götürsün. Necə ki, Uca Allah bizə Öz Xəlili (dostu) İbrahimin duası barədə bildirmişdir:

“Ey Rəbbim, mənə (saleh övlad) bəxş et.”

Həmçinin buyurmuşdur:

“Ey Rəbbim, məni və zürriyyətimi namaz qılanlardan et...”

Həmçinin Zəkəriyyə (ona Allahın salamı olsun) duasında demişdir:

“Zəkəriyyə öz Rəbbinə dua edətək demişdir: Ey Rəbbim, mənə Öz tərəfindən gözəl zürriyyət bəxş et. Həqiqətən də sən duaları eşidənsən.”

Həmçinin Allahın tərifi olduğu, ər-Rahmən (xas) qulları belə deyərlər:

“Ey Rəbbimiz, bizə zövcələrimizdən və zürriyyətimizdən gözlərimizə işıq olan (övladlar) bəxş et və bizi müttəqilərə imam et”.

Allahın nemətindən və lütfündəndir ki, valideynin övladı üçün etdiyi duanı qəbul olunan dualardan etmişdir. O dua (cavabsız) qaytarılmır. Necə ki, Allah Rəsulundan (sallallahu aleyhi və səlləm) sabit olmuşdur ki, o, belə buyurur:

“Üç dua vardır ki, qəbul edilir və onlarda (onların qəbulunda) şəkk yoxdur: Valideynin (övladı üçün etdiyi) duası, səfərdə olanın duası və zülm olunmuşun duası.”

Burada vurğulanması mühüm olan məsələlərdən biri də odur ki, valideynlər övladlarının əleyhinə dua etməkdən çəkinsinlər. Övladlarına bəd dua etməkdən uzaq olsunlar. Xüsusən də qəzəbli halda olarkən övladlarına bəd dua etməyə tələsməsinlər. Duaları qəbul olunur, sonra isə şiddətli şəkildə peşman olurlar. Artıq Allah Rəsulu (sallallahu aleyhi və səlləm) bizi bu şeydən çəkəndirmiş və belə buyurmuşdur:

“Özünü bəd dua etməyin, övladlarınıza bəd dua etməyin, mallarınıza bəd dua etməyin! Elə bir saata müvafiq olamayınız ki, o vaxt Allahdan istəlinir və (o saatada) duanız qəbul olunur.”

Uca Allah buyurur:

“İnsan (özü üçün) dua edib xeyir istədiyi kimi, şər də istəyir. İnsan çox tələskəndir”.

Qatədə (Allah ona rəhmət etsin) buyurur:

“(İnsan) malına bəd dua edir, malını və övladını lənətləyir. Əgər Allah onun duasını qəbul etsə, onu həlak edər.”

Böyük alim Abdur-Rahmən əs-Sədi (Allah ona rəhmət etsin) buyurur:

“Bu, insanın cahilliyindən və tələskənliyindəndir ki, qəzəbləniyi halda özünə, övladına və malına şər, bəd dua edir. Xeyir istəməkdə tələsdiyi kimi, bu duada da tələskənlik edir.”

“GÖZƏL ADLAR SEÇMƏK”

Övladın saleh tərbiyəsinə kömək edən amillərdən biri də, valideynin övladları üçün gözəl adlar seçməsidir. O adlar ki, övladı Allaha itaətə bağlayır. Məsələn, Abdullah, Abdur-Rahmən, Muhəmməd, Saleh və s. buna bənzər adlar, hansı ki, onu (övladı) saleh olmağa, ibadətə bağlayır. Və o adlara görə (övlad) tərifiylənir. Bunun (bu adların) da çox vaxt təsiri olur, necə deyərlər: *“Hər kəsin öz adından nəsibi vardır.”*

Allah Nəbisindən (sallallahu aleyhi və səlləm) səhih (rəvayət) sabit olumuşdur ki, o, belə buyurur:

“Allaha ən sevimli olan adlarınız: Abdullah və Abdur-Rahməndir.”

Yaxşı olardı ki, valideyn övlada adının mənasını desin və Allaha sevimli tərəfini izah etsin. Məsələn, əgər adı Abdulladırsa, ona desin: “Sən Allahın qulusan. Hansı ki, O səni yaratıb və sənə çoxlu nemətlər verib. Bu şeylər sənə Ona şükr və itaət etməni gərəkdir” və s. buna bənzər sözlər...

“ADİLLİK”

Övladların tərbiyəsində əzəmətli səbəblərdən biri də, onların arasında ədalətli olmaqdır, həddi aşmaqdan, şiddətdən və zülmədən uzaq olmaqdır. Əgər ata övladları arasında ədalətli olmasa, bu, onlar arasında ədavət, həsəd və düşmənçilik yaradacaqdır. Yox əgər onlar arasında ədalətli olmağa çalışsa, bu, onlarda ataya qarşı sevgilərinin, məhəbbətərinin və yaxşılıqlarının olması üçün böyük səbəb olacaqdır.

Səhih Buxaridə, Nömən ibn Bəşirdən (Allah ondan razı olsun) varid olmuşdur ki, atası ona bir torpaq (sahəsi) verir. Anası da tələb edir ki, Allah Rəsulu da (sallallahu aleyhi və səlləm) bu şeyə şahidlik etsin. **“O zaman ki, Allah Rəsulu (sallallahu aleyhi və səlləm) gəldi, ona (atama) belə dedi:**

-Başqa övladlarına da bunun mislimdə verdinmi?

(Atam) dedi: “Xeyr.”

Allah Rəsulu (sallallahu aleyhi və səlləm) buyurdu:

-Allahdan qorxun və övladlarınız arasında ədalətli olun.”

Başqa rəvayətdə gəlmişdir ki:

“Zülm üzərində şahidlik etmərəm.”

Muslimin rəvayətində isə, Allah Nəbisi (sallallahu aleyhi və səlləm) ona belə demişdir:

“İstəmirsənmi hamısı sənə yaxşılıqda eyni olsunlar?”

O **“bəli”** deyərək cavab vermişdir. Allah rəsulu da (sallallahu aleyhi və səlləm) ona demişdir:

“Elə isə yox”.

Bu kimi şeylər (adillik) övladlar arasında şiddət və zülmədən çəkindirir. Əksi olduqda isə, valideynin üzünə ağ olmağa və onlara yaxşılıqlar olunmamasına gətirib çıxarır.

“YUMŞAQ VƏ RƏHİMLİ OLMAQ”

Övladların tərbiyəsində olan əsaslardan biri də, onlara qarşı yumşaq olmaq və lütf etməkdir. Onlarla rəhmli şəkildə müamilə etmək, şiddətdən, kobudluqdan və soyuq münasibətdən uzaq durmaq (lazımdır). Allah Rəsulu (sallallahu aleyhi və səlləm) buyurur:

“Həqiqətən də yumşaqlıq hansı işdə olarsa, onu gözəlləşdirər, hansı işdə də olmazsa, onu eybləndirər.”

Bu yumşaqlıq və rəhmət uşağın balacalıq vaxtlarından olmalıdır. Hər zaman onlarla bu cür davranılmalıdır. Çünki bu, övladların atalarına yaxınlaşmasına və onları sevməsinə səbəbdır. Bu yaxınlığın səbəbilə övladların xeyrə yönəlməsi və onlara nəsihət etmək asanlaşır. Həmçinin (bu,) nəsihətin qəbul olunmasına səbəb olur. Sünnədə bu əsaslar haqda dəlillər Allah Nəbisindən (sallallahu aleyhi və səlləm) sabit olmuşdur:

Əbu Hureyra (Allah ondan razı olsun) buyurur:

“Allah Rəsulu (sallallahu aleyhi və səlləm) Əlinin oğlu Həsəni (Allah ikisindən də razı olsun) öpdü. Aqru ibn Həbis də (Allah ondan razı olsun) onun yanında oturmuşdu və belə dedi:

“Mənim on övladım var, hələ onlardan birini də öpməmişəm. Allah Rəsulu (sallallahu aleyhi və səlləm) ona tərəf baxıb dedi:

“Rəhm etməyə nə rəhm olunmaz.”

Möminlərin anası Aişə (Allah ondan razı olsun) buyurur:

Bir bədəvi (çöl ərəbi) gəlib Allah Rəsuluna (sallallahu aleyhi və səlləm) belə dedi:

“Uşaqlarınızı öpürsünüzmü?! Biz onları öpmürük.”

Allah Nəbisi (sallallahu aleyhi və səlləm) buyurdu:

“Allah sənin qəlbindən rəhməti götürübsə, mən nə edim?!”

“NƏSİHƏT VƏ DÜZGÜN YÖNƏLTMƏ”

Övladların tərbiyəsi üçün əzəmətli səbəblərdən də biri, nəsihətdə və düzgün yönəltmədə davamiyyətli olmaqdır. Xüsusən də böyük məsələlərdə və gözəl əxlaqda. Onlara dinlərini - əqidəni öyrətməkdən başlamaq lazımdır. İslamın vacib buyurduğu şeyləri, onun (İslamın) əsaslarını və şəriətin əmr etdiyi başqa şeyləri öyrətmək lazımdır. Həmçinin qorxutmaq və çəkəndirmək zamanı böyük günlərdən başlamaq lazımdır və şəriətin qadağan etdiyi başqa şeyləri demək lazımdır. Bu şeylər nəsihət bölümündə böyük yer tutmalıdır. Bundan sonra isə, ata və ana övladlarının halını bu dünyada islah edən başqa məsələlərə diqqət etməli, məsələn yemək, geyim və başqa məsələlər...

Faydası böyük olan düzgün nəsihətlərdən biri də, Allahın (Öz) Kitabında “Loğman” surəsində zikr etdiyi, Loğmanın (ona Allahın salamı olsun) öz oğluna verdiyi nəsihətdir ki, ilk olaraq (nəsihətinə) Allahın təkliyindən başladı. İkinci olaraq valideynlərə yaxşı baxmağı nəsihət etdi və ondan sonra isə Allahın qulları üzərində Hökmdar olmasını bildirdi. Burada (bu nəsihətdə) Allahın hər bir əməlimizdə bizi izlədiyini bilməyimizin zəruriliyi vardır. Sonra onu (oğlunu) namaz qılmağa rəğbətləndirdi, o namaz ki, bədənə edilən ən əzəmətli ibadətdir. Sonda nəsihətini gözəl əxlaqı tövsiyə etməklə bitirmişdir. Uca Allah buyurur:

“Bir zaman Loğman öz oğluna demişdir: Ey oğlum! Allaha şərik qoşma! Həqiqətən də şirk ən böyük zülmüdür. Biz insana ata anasına yaxşılıq etməyi əmr etdik. Anası onu bətnində günbə-gün zəifləməsinə baxmayaraq daşımışdır. Onun (süddən) kəsilməsi də iki il ərzində olur. Mənə və valideynlərinə şükr et! Axır dönüş mənədir. Əgər onlar bilmədiyini (bir) şeyi mənə şərik qoşmanı məcbur etsələr, onlara tabe olma. Dünyada onlarla gözəl davran. Mənə tərəf dönənlərin yolunu get. Sonra dönüşünüz mənə olacaqdır. Mən də sizə etdikləriniz barədə xəbər verəcəyəm. (Loğman dedi) Ey oğlum! Etdiyin əməl bir xardal dənəsi ağırlığında olsa da, bir qayanın içində, yaxud göylərdə və ya yerin dibində olsa belə, Allah onu üzə çıxarar. Həqiqətən də Allah Lütfkar və Xəbərdardır. (Oğlum!) Namaz qıl, yaxşı işlər görməyi əmr et, pis işləri qadağan et. Başına gələnlərə səbr et. Həqiqətən də (bu) işlər, əzmkarlıq tələb edir. İnsanlardan təkəbbürlə üz çevirmə , yer üzərində özündən razı halda gəzmə. Allah heç bir özündən razını və özünü öyəni sevmir. Yerini düzəlt (həddi gözlə) və (danışdıqda) səsini alçalt. Həqiqətən də ən pis səs uzunqulaq səsidir.”

Bu yolu Peyğəmbərlər və salehlər tutmuşlar. Necə ki, öncəki misallarda qeyd etdik. Uca Alla Öz Nəbisi İbrahim və Yaqub (onların üzərinə Allahın salamı olsun) barəsində buyurur:

“İbrahim də, Yaqub da bunu oğlanlarına vəsiyyət etdilər: Ey oğullarım! Həqiqətən də Allah bu dini sizin üçün seçmişdir. Siz də ancaq müsəlman kimi ölün. Yoxsa siz Yaquba ölüm gəldikdə onun yanında idiniz?! O zaman o, oğullarına dedi: Məndən sora nəyə ibadət edəcəksiniz? Onlar dedilər: Sənin və atalarımız İbrahimin, İsmailin və İshaqın ilahı olan tək ilaha ibadət edəcəyik. Biz yalnız Ona tərəf təslim olanlarıq.”

Aləmlərin Rəbbi olan Allah Öz Nəbisi İsmaili (ona Allahın salamı olsun) öz əhlinə namazı əmr etdiyi üçün səna (tərif) etmişdir. Uca Allah buyurur:

“O, öz əhlinə namazı və zəkati əmr edərdi.”

Uca Allah Öz nəbisi Muhəmmədə (sallallahu aleyhi və səlləm) əmr etmişdir ki, fərz olan namazları qorusun və öz əhlinə də onu əmr etsin. Həmçinin onu yerinə yetirməyə rəğbətlandirmişdir. Necə ki, Uca Allah buyurur:

“Əhlinə namazı əmr et və onun (namaz) üzərində səbrli ol.”

Övladları nəsihətə və düzgün yönəlməyə daxil olan şeylərdən də biri, atanın (öz) övladlarını onların əxlaqlarını və dinini pozan şeylərdən uzaq tutmasıdır. Məsələn, musiqi dinləməkdən, pis kanallardan, haram alətlərdən və s. Həmçinin övladlar ilə haram, lağlağı olan yerlərə getməkdən çəkinmək lazımdır.

“SALEH DOST”

Həqiqətən də övladların davamiyyətli dostluq etdiyi və oturub-durduğu adamlar övladların tərbiyəsində qorunmalı olan ən əzəmətli məsələdir. Həqiqətən də dost (insana) təsir edir. Oturuub-durduğu (insanlar) mütləq adama öz təsirini edir. Artıq Allah Rəsulu (sallallahu aleyhi və səlləm) dostun dostuna yaxşı və pis təsiri barədə misal çəkərək belə buyurmuşdur:

“Yaxşı dostla pis dostun misalı, misk (ətir) satanla körük vuranın (dəmiri qızdıraraq döyən) misalı kimidir. Ətir satana gəlincə, o, ya sənə ətir bağışlayar, ya sən ondan ətir alarsan, ya da ondan gözəl iy gəldiyini duyarsan. Körük vurana gəldikdə isə, o, ya sənənin paltarını yandırar, ya da ondan pis iy gəldiyini hiss edərsən.”

Həmçinin buyurmuşdur:

“Kişi dostunum dinindədir. Bax kimlə dostluq edirsən!”

Atalara vacibir ki, övladlarının məktəbdə və başqa yerlərdə kiminlə dostluq etdiyinə, oturub-durduğuna diqqət etsinlər, onları bu məsələdə yoxlasınlar. Bu zamanda yeni dostlar və yeni yoldaşlar tapılıb, hansı ki, onlar əvvəllər yox idi. Və bunların da təsiri özündən əvvəlkilərin təsirindən heç də az deyildir. Bunlardan: televiziya kanalları, internet, cihazlarda olan ictimai danışmaq növləri və onların mislində olan şeylər... Övladlar bunları (cihazları) əllərində haraya oldu aparırlar - evdə olduqları, (evdən) çıxdıqları zaman onların əllərində olur. Əgər bu cihazlar ataların nəzarətində olmasa, o zaman (övladların) ağıllarına, dinlərinə və əxlaqlarına onun böyük zərəri vardır. Neçə-neçə cavan qız və oğlanlar bu şeylərin səbəbilə azmışdır və bu şeylər səbəbilə böyük pislərə və əzəmətli bəlalara meyl etmişlər. (O bəlalарın) sonunu Allahdan başqa heç kim bilmir.

“GÖZƏL ÖRNƏK”

Böyük səbəblərdən biri də - atanın övladları üçün gözəl örnək olmasıdır. Əgər onlara bir xeyr əmr etsə, özü həris olsun ki, o işdə birinci olsun. Onları nədənsə çəkindsə, özü o şeydən ən uzaq duran olsun. Dediylə sözlərlə bir tərəfdə, əməli ilə digər tərəfsə olmasın. Çünki (bununla) övladlarında ziddiyyətlər, qanlıqlar və qarışıqlıqlar yaradır. O şeylər ki, övlada tərki edilməsi deyilir, atalar o şeydə daha birinci olmalıdırlar. Uca Allahın İsrail oğullarını qınadığı bu ayəsi yadıma düşür:

“İnsanlara yaxşılığı əmr etdiyiniz halda özünüzü unudursunuzmu? Halbuki siz kitab oxuyursunuz. Məgər aqlınız kəsmirmi?!”

Həmçinin Allah Nəbisi Şueyb (ona Allahın salamu olsun) (demişdir):

“Mən sizi çəkindsə şeyi etmək istəmirəm”

Həmçinin Uca Allah buyurur:

“Ey iman gətirənlər! Nə üçün etmədikəriniz şeyləri deyirsiniz?! Həqiqətən də etmədikləriniz şeyləri demək Allah qatında böyük qəzəbə səbəb olur.”

Alimlər zikr etmişlər ki, insanın halı ilə (əməlləri ilə) tabeçilik etməsi, dili ilə tabeçilik etməsindən daha üstündür. Bunlar övladların tərbiyəsində kömək edən ümum əsaslar idi. Müsəlman bilsin ki, onun bu əsaslara diqqət etməsi və onları tətbiq etməsi, ona bu tərbiyənin bəhrəsini görənlə ilk insan olmağa kömək edəcək - istər həyatında olsun, istər də ölümündən sonra.

Həyatına gəlincə: övladı saleh və ona yaxşı baxan olacaqdır. Hüquqlarını qoruyacaq və əziyyət verməkdən çəkinəcəkdir. Çünki İslam ona bu tərbiyəni verib, (ona bu) yaxşılıqları əmr edir və onlara həvəsləndirir.

Ölümündən sonra isə: ona dua edəcəkdir. Allah Rəsulu (sallallahu əleyhi və səlləm) demişdir:

“Adəm övladı öldükdə onun üç əməlindən başqa bütün əməlləri dayanar:

Arası kəsilməyən (davamlı) sədəqə, qoyduğu faydalı elm və onun üçün dua edən saleh övlad.”

Vurğulamaq lazımdır ki, bu məsələ (övladların tərbiyəsi) böyük və əzəmətli məsələdir. Hər bir ataya vacibdir ki, bu şeylə ciddi məşğul olsun. Çünki çox övladların fəsada düşmə səbəbi, ataların bu məsələyə ciddi yanaşmamaları və səhlənkarlıqlarıdır. Böyük alim ibn əl-Qeyyim (Allah ona rəhmət etsin) buyurur:

“Kim övladına faydalı şeyləri öyrətməkdə səhlənkər olarsa, ona qarşı çox böyük bir pislilik etmişdir.”

Çox övladların fəsadı ataları tərəfdən olmuş və onların diqqətsizliklərindən doğmuşdur. Bu da dinin fərz və sünnə (müstəhəb) buyurduqlarını öyrətməyi tərk etməkləri səbəbinə görədir.

Burada bilinməli olan mühüm bir məsələ vardır ki, atalar daim yadlarında saxlamalıdır. Onlar övladlarının tərbiyəsi üçün bu əzəmətli səbəbləri tutmaqla yanaşı, işləri Allaha həvalə etməlidirlər və ona təvəkkül etməlidirlər. Yəni, qəlbləri bu sabablərə bağlanmasın! Əksinə, işləri Allaha həvalə edib, övladlarının islahında yalnız Ona təvəkkül etsinlər. Allah (da) bu səbəblərlə övladlarını qorusun, necə ki, saleh qullarını qoruyub.

Şeyx ibn Useymin (Allah ona rəhmət etsin) buyurur:

“Elə bir kəs zənn etmirəm ki, övladları üçün Allahdan qorxa və onların düzəlməsi üçün şəriətin qoyduğu yolu tuta, nöqsansız Allah da onun övladlarını doğru yola yönəltməyə.”

*****

Uca Allah övladlarımızın tərbiyəsində və onların düzgün yola istiqamətlənməsində bizə kömək olsun. Onları islah etsin və açıq-aşkar fitnələrdən qorusun. Onları hidayətə səbəb etsin və azanlardan və azmışlardan etməsin. Həqiqətən də O, Eşidən və duaları qəbul edəndir.

Allahın salamı onun nəbisinə, əhlinə və səhabələrinin üzərinə olsun.